

HAMAS, FİLİSTİN'İN KUVÂ-Yİ MİLLİYE'Sİ Mİ?

Mehmed Mazlum ÇELİK

24 Nisan 2024

<https://www.indyturk.com/node/717426/haber/hamas-filistin-kuv%C3%A2-yi-milliyesi-mi>

Kuvâ-yi Milliye ve **Hamas** benzetmesi yoğun bir biçimde kullanılıyor.

Hamas'ın İslami hareketi merkeze alması nedeniyle bu analogi bilhassa seküler kesimi rahatsız ediyor.

Oysa ideolojik saikler göz önüne alınacaksa, Kuvâ-yi Milliye bugün Hamas'tan daha yoğun dini motivasyona sahip olduğu gibi üstüne bir de padişahçıydı.

Bu yalnızca bir milis hareketi olarak ortaya çıkan Kuvâ-yi Milliye teşkilatlanmaları için sınırlı değildi.

Ankara'da TBMM'yi kuran eski mebus ve askerler için de geçerliydi.

TBMM'nin açılış

Bizzat Büyük Millet Meclisi'ni dua ve hatimlerle açan **Mustafa Kemal Atatürk**'ün 21 Nisan 336 (1920) tarihli yayımladığı genelgeyi dikkatinize sunuyorum:

1- Allah'ın cömert ihsanı ile Nisan'ın 23'ünde Cuma namazından sonra Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır.

2- Vatanın istiklali, yüce hilafet makamının ve Saltanatın kurtarılması gibi en mühim ve hayati görevleri yerine getirecek Büyük Millet Meclisi'nin açılışını Cuma gününe denk getirerek Cuma gününün kutsallığından yararlanılacak, açılıştan önce bütün Sayın Milletvekilleriyle Hacı Bayram-ı Veli Cami-i Şerifi'nde Cuma namazı kılınacak, Kur'an'ın nurlarından ve salavat-ı şeriflerden feyz alınacaktır. Namazdan sonra sakal-ı şerif (Hz. Peygamber'in sakalından bir bölüm) ve Kutsal Sancak taşınarak Meclis'e gidilecektir. Özel Daire'ye varmadan dualar eşliğinde kurbanlar kesilecektir. Özel Daire (Birinci Meclis Binası)'ye gidilirken Kolordu Komutanlığı'na bağlı birlikler tarafında özel güvenlik önlemleri alınacaktır.

3- Bu kutlu günü ebedileştirmek için bütün vilayetlerde bugünden itibaren Sayın Valilerin organize etmesiyle hatimler indirilecek, Buhari-i Şerifler okunacak, okunan hatimlerin tevdi duaları Meclis'in açılışında yapılacaktır.

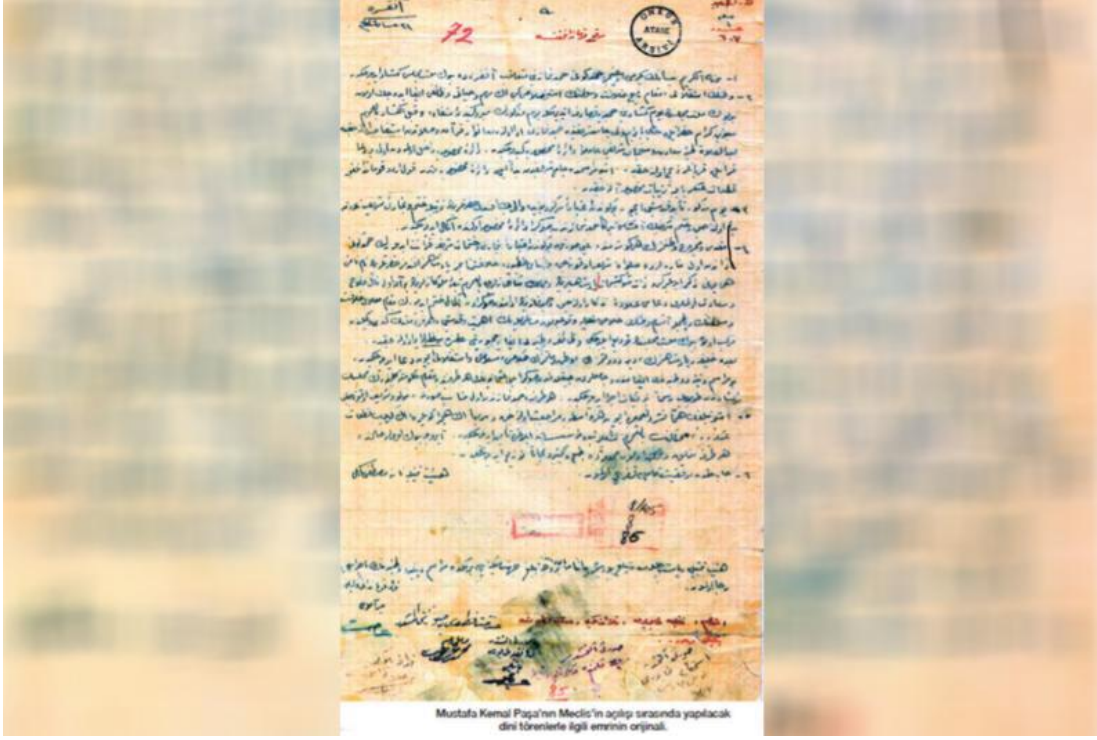
4- Kutsal ve yaralı vatanımızın her köşesinde aynı şekilde Buhari- Şerif (Altı kabul edilmiş hadis kitabından biri) okunacak ve hatimler indirilecektir. Cuma günü, namazdan önce minarelerden salavatlar okunacaktır. Cuma hutbesinde yüce padişahımız efendimizin yüce ismi zikredilirken başta Padişahımız, onun ülkesi ve vatandaşlarının bir an önce kurtuluşa ve saadete ermeleri için dua edilecektir. Cuma namazından sonra hatimler tamamlanacak, yüce hilafet ve saltanat makamları ile vatanın her parçasının kurtarılması için yapılan milli faaliyetlerin, milletin her ferdi ve onların temsilcilerinin üzerlerine düşeni yapmalarının önemi, kutsallığı ve herkesin buna mecbur olduğu konularında vaazlar verilecektir. Ardından Halife ve padişahımızın, din ve devletimizin, vatan ve milletimizin kurtuluşu, istiklali ve mutluluğu için dua edilecektir. Bu dinî ve millî merasimler yerine getirilip Camilerden çıkıldıktan sonra ahali Valilik makamlarına giderek Meclis'in açılışı dolayısıyla tebriklerini sunacaktır. Yine Cuma namazından önce, her yerde, usulüne uygun şekilde Mevlid-i Şerifler okunacaktır.

5- Bu tebliğin derhal yayımlanması ve bir genelge olarak her tarafa ulaştırılması için her vasıtaya başvurulacak ve seri bir şekilde en ücra köylere, en küçük askeri birliklere ve ülkedeki tüm kurum ve kuruluşlara ulaştırılması sağlanacaktır. Ayrıca bu genelge, büyük afişler halinde her tarafa asılacak, mümkün olan her yerde basılıp çoğaltılacak, ücretsiz olarak her kese bedava olarak dağıtılacaktır.

6- Allah'tan bizi tam başarıya ulaştırması için dua ediyoruz.

Temsilciler Heyeti Adına Mustafa Kemal

(Metni, Prof. Dr. Hüseyin Çelik sadeleştirmiştir)

Bahsi geçen genelge -1

<p>20. K. Erkan-ı Harbiye Şube 1 Adet 607</p>	<p>Ankara, 21 Nisan 336</p>
<p>Mevki Kumandanlığı'na</p>	
<p>1. Bimenihkerim Nisan'ın yirmiüçüncü cuma günü cuma namazını müteakip Ankara'da Büyük Millet Meclisi küşad edilecektir. 2. Vatandaş istiklâli, Makam-ı Refî-i Hâlfet ve Saltanat'ın istihlâsı gibi en mühim ve hayati vazîfi itâ edecek olan Büyük Millet Meclisi'nin yevm-i küşâdını Cuma'ya tesadüf ettirmekle yevm-i mezkûrun mebrûkiyetinden istifade ve kablelküşad bilumum mebûsîn-i kiram hazretâyta Hacı Bayram Veli Câmi-i Şerîf'inde cuma namazı edâ olunarak envâr-ı Kur'ân ve salâtın istifâza olunacaktır. Bâ'de-s-salât ilhiye-i saâdet ve Sancak-ı Şerîfî hâmilin dâire-i mahsûsaya gidelecektir. Dâire-i mahsûsaya dâhil olmadan evvel bir duâ krâatiyle kurbanlar zebh olunacaktır. İsbu merasimde câmi-i şerîftin bed'an ile dâire-i mahsûsaya kadar Kolordu Kumandanlığı'nca kıtât-ı askeriye ile tertibât-ı mahsûsa alınacaktır. 3. Yevm-i mezkûr te'bid-i kudsiyeti için bugünden itibaren merkez-i vilâyette Vâli Beyefendi Hazretleri'nin tertibiyle Hatim ve Buhârî-i Şerîf tâlâtine bed'an olunacak ve Hatm-i Şerîf'in aksâmı teberrüken cuma namazından sonra dâire-i mahsûsa önünde ikmâl edilecektir. 4. Mukaddes ve mecruh vatandaşın her kişesinde ayrı surette bugünden itibaren Buhârî ve Hatemât-ı Şerîfe kraat edilerek cuma günü ezandan evvel minarelerde Salâvât-ı Şerîfe okunacak ve esnâ-yı hutbede Hâlfetmeâlümiz Padîşahımız Efendimiz Hazretleri'nin nâm-ı nâmî-i hümayûnu zikredilken Zât-ı Şevketsâmî-i Padîşahîlerinin ve memlâk-i şâhîneliyle bilumüm teb'â-i mülkânelerinin biran evvel nâl-i felâh ve salâdet olmaları dâvası âlveten teşkil olunacak ve cuma namazının edâsından sonra da ikmâl-i hatm edilerek Makam-ı Muâllâ-yı Hâlfet ve Saltanat'ın ve bilcumle aksâm-ı vatandaş hâlis maksadıyla vuku bulan mesâ-i mâliyenin ehemmiyet ve kudsiyeti ve her ferd-i milletin kendi vekilinden mürekkep olan Büyük Millet Meclisi'nin tevdi eyleyeceği vazîfî-i vatandaşiyeyi ifâya mecburiyeti hakkında mev'zeler irâd olunacaktır. Bâdehü, hâlf ve pâdişahîmizin din ve devletimizin, vatan ve milletimizin hâlis, selâmeti ve istiklâli için dua edilecektir. Bu merasim-i dîniye ve vatandaşın ifâsından ve camilerden çıkdıktan sonra bilâd-i Osmâniye'nin her tarafından makam-ı hükûmete gelerek Meclis'in küşadından dolay resmen tebrikat icra edilecektir. Her tarafta Cuma namazından evvel münâsip sûrette Mevlid-i Şerîf okunacaktır. 5. İsbu tebliğin hemen neşir ve tâlîmî için her vasıtaya müracaat olunacak ve serian en iura köylere, en küçük kıtât-ı askeriye, memleketin bilumüm teşkilât ve müessesâtına ibrâğî temin edilecektir. Ayrıca büyük levhalar hâlinde her tarafta tâlîk ve mümkün olan mahallerde tab' ve teksir ve meccânen tevzi edilecektir. 6. Cenâb-ı Hak'tan muvaffakiyet-i kâmile tazarî olunur.</p>	
<p>Hey'et-i Temsilîye nâmına Mustafa Kemal</p>	

Bahsi geçen genelge -2

O cuma, Hacıbayram Camisi dolup taşmış, Atatürk ve arkadaşlarına dahi namazda zor yer açılmıştı.

Namaz sonrası Hamdullah Suphi'nin duaları eşliğinde halk salavatlarla Meclisi açmıştı.

Atatürk, 110 oy ile Meclis Başkanı seçilmişti.

Mehmet Âkif Ersoy gibi İslamcı ve yine Rauf Orbay gibi padişahçı birçok isim bu meclisin özgül ağırlığı bulunan isimlerindendi.

Kuvâ-yi Seyyâre

Kuvayi Milliye'yi kuran irade ile Filistin'de mücadeleyi başlatan akıl birdi

Kuvayi Milliye'nin en güçlü askeri kanadı olan Kuvâ-yi Seyyâre'yi kuran isim **Çerkes Ethem**'di.

Çerkes Ethem, bugün Hamas için **Ebu Ubeyde** ne anlam ifade ediyorsa Kuva-yi Milliye için o manayı ifade eden isimdi.

Ankara'ya gelişi büyük bir coşkuyla karşılanmıştı. Kara kalpağı ve kendine has kamufleajıyla Ankara'da gönüllere umut ve yüreklere cesaret olmuştu.

Halide Edip onunla ilk karşılaşmasını şu sözlerle aktarır:

Ben onu ilk defa Karargâh'ta gördüm. Bir gün, büyük odaya girerken bir sürü silahlı adamın

Çerkes Ethem

Enver Paşa yalnızca Ethem için değil, birçok kimseler için başbuğ idi. Lakin aslen Kafkas kökenli bir milletin mensubu olması da Ethem'in heyecanını artırmıştı.

Naciye Sultan, Ethem ve birkaç arkadaşının yol parasını dahi ayarlamıştı; ama kara bir haber Ethem'in tüm ümitlerini tarumar edecekti.

Ethem Bey'i Kuvayi Milliye kazandıran ve sonra da sığındığı isimler olan Enver Paşa ve Kuşçubaşı Eşref'in bağlantıda olduğu bir isim daha vardı: **Muhammed İzzüddîn b. Abdilkâdir b. Mustafâ el-Kassâm.**

İzzüddîn el-Kassâm

Kassam'ın Türk liderle bağlantısı

Kassâm, ilmiyeden de olsa sıradan bir vaiz değildi.

Trablusgarp'ta önce Enver Paşa, ardından Ömer Muhtar ile iş birliği halinde İtalyanlara karşı mücadele etmiş ve Cihan Harbi sırasında da Fransız işgaline karşı direnişin sembolü olmuştu.

Tabir-i caiz ise Yahudi ve İngilizlerin karşısında profesyonel bir direnişçi vardı.

Onun direniş kültürü öğretisi bugün **Kassam Tugayları** olarak bilinen askeri kanadının temelini oluşturacaktı.

Kassam Tugayları

Babası Kâdirî tarikatının önde gelen müderrislerinden olan Kassâm, 1882 yılında bugün Suriye'ye bağlı olan Lazkiye'de dünyaya geldi.

Henüz 14 yaşındayken Ezher'e giderek 1909 yılına kadar dini eğitimini tamamladı.

Trablusgarp, İtalyanlarca işgal edilince Kassâm kendisini aktif siyasetin içerisinde buldu.

Türkler için asker, para ve silah toplayarak mitingler organize etti. Hatta Trablusgarp'taki kahramanlığı anlatmak için bir de marş yazdı:

Ey Rahman ve Rahim olan Allah'ım

Sen Sultanımızı (Osmanlı Padişahı) muzaffer eyle

Bizlere inayet eyle, küffar İtalyan'ı yenelim

Bu şiiirde de açıkça görüleceği üzere Kassam, tıpkı Kuvayi Milliyeciler gibi Osmanlı padişahına gönülden bağlı bir tarz-ı siyaset izliyordu.

Kassâm, Enver Paşa için topladığı 250 kişilik birliği ile cephede ciddi bir görev alamadı; çünkü tam sırada Balkan Savaşları patlak verdi.

Kassâm birliklerini dağıtmak yerine Osmanlı ordusuna katıldı. Bu birlikler düzenli orduya dâhil edildi ve Kassâm da ordu imamı olarak göreve alındı.

Birinci Cihan Harbi ile beraber Kassâm, Osmanlı ordusu içerisinde ilk ciddi görevleri üstlenmeye başladı; fakat savaşta Osmanlı ordusu bilhassa Doğu cephelerinde bir bir düşmeye başlayınca Kassâm, kendi memleketi olan Suriye'de Fransız işgalini engellemek adına bir direniş örgütü meydana getirdi.

Bölgede ulusalcı bir gündemle hareket eden Arap örgütlerin varlığına rağmen Kassâm bu temayüllerin aksine hareket etmesi Suriye direnişinde zayıf kalmasına neden oldu.

Fransızlar tarafından kimliği deşifre olunca silah arkadaşlarının bir kısmı Anadolu'ya geçerken Kassâm, Filistin'e gitmeyi tercih etti.

Anadolu'da Yunanlılara karşı mücadele etmek yahut Filistin'de İngilizlere karşı savaşmak arasında tercih yapan Kassâm, Filistin cephesini daha önemli bulacaktı.

İngilizler, Kassam ve arkadaşlarına karşı yürüttüğü mücadelede kamuoyu desteği sağlamak için kullandığı kavram da son derece manidardı: *Enverciler...*

Enver Paşa'nın hayalperest ideallerle (!) Asya'da yaptığını bir çeşit terörizm olarak değerlendiren İngilizler, Kassam ve arkadaşlarının 20 Kasım 1935 yılına kadar sürdürdüğü mücadelesini bu ifadeyle basitleştirmeye çalışacaktı.

Bugün Hamas'ın en seçkin askeri kuvveti olarak kabul edilen "*Kassam Tugayları*" adını yukarıda evrak-ı perişanına kısaca değindiğimiz El Kassam'dan almaları son derece önemlidir.

Elbette Hamas, Kassam'ın yalnızca ismini askeri kanadına vermekle yetinmemiştir. Onun direniş kültürünü de bu hareketin merkezine alarak geliştirmiştir.

Hamas ve Kuvayi Milliye'nin benzeşen ve ayrışan yönleri

Öncelikle Hamas da Kuvayi Milliye'de bir milis oluşumdur.

İki yapı da ülke toprakları işgal altında olmaları dolayısıyla bir mücadele hareketi olarak kuruldu.

Hamas'ın tam adı "*El-Hareketü'l-Mukâvemetü'l-İslâmiyye*"dir.

Bu uzun terkinin kısaltılmışı olarak *Hamas* kullanılıyor.

Hamas kelime anlamı itibariyle *cesaret* ve *yiğitlik* anlamlarını ihtiva eder.

Biz Türkçede bu kelimeyi hamasi, *hamaset* şeklinde yaygın olmasa da kullanırız.

Hamas, liderlik açısından Kuvayı Milliye'den ayrılır.

Kuvayı Milliye hareketi mensupları siyaseten padişaha bağlıyken ideolojik olarak İslamcılık ve Türkçülük düşünceleri öne çıkar.

Anadolu hareketinin İslamcılığı ise daha çok Osmanlı Şeriat anlayışına dayanır.

Hamas ise bu bakımdan İhvan-ı Müslim'in dini öğretilerine kendisini bağlar.

Kuvayı Milliye ile Hamas'ı birbirinden ayıran bir başka unsur da kuruluş biçimleridir.

Hamas, Kuvayı Milliye hareketinin aksine bir direniş hareketi olarak değil de 1979'da bir yardım derneği/kuruluşu olarak kurulur.

Şüphesiz, İsrail'in bu türden bir oluşuma rıza göstermesinin arkasında 2 neden bulunuyordu:

İlki, Komünist ülkelerle bağlantılı Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) gibi yapıların Filistin içindeki gücünü kırmaktı.

Bir diğer düşüncesi ise, Hamas'ın Filistin topraklarında yeterli siyasi karşılığı bulamayacağı ve yalnızca karışıklığa neden olacağına dair inancıydı.

Kuvayı Milliye ve Hamas'ın ayrıldığı bir diğer nokta kurumsal yapıydı.

Kuvayı Milliye'yi oluşturan çoğu isim Osmanlı ordusu ve devlet kurumları içerisinde daha önce görev almış subay veya bürokratlardı.

Dolayısıyla Kuvayı Milliye birlikleri birkaç münferit hadise bir kenara bırakıldığında kısa süre içerisinde düzenli ordu kültürüne geçmişti.

Başka bir ifadeyle Kuvayı Milliye imparatorluk bakiyesi kurumsal bir aklın arkasına yaslanmıştı.

Oysa Hamas'ın henüz düzenli bir ordu kültürü bulunmadığı gibi geçmişinde de böylesi bir durum söz konusu değil.

1987 İntifadası ile filizlenen Hamas'ın askeri bir direniş için henüz hazır olmadığı aşikârdı.

Buna rağmen yıllar içerisinde Gazze'deki direniş gösteriyor ki Hamas askeri direniş kültüründe son derece ileri bir seviyeye ulaşmış durumda.

Siyasi yapı olarak da Kuvayı Milliye ve Hamas ayrışır.

Kuvayı Milliye tüm dinamikleriyle Ankara Hükümetine bağlıdır ve düzenli ordu kurulunca seyyar birlikler tamamen ortadan kaldırılır.

Hamas ise siyasi kanat, temsil kanat, istihbarat ve 1991'de Kassam Tugayları ile oluşturulan askeri kanat olmak üzere 4 yapıdan oluşur.

Kuvayı Milliye ve Hamas'ın birbirine en çok benzeyen yönü şüphesiz ikisinin de işgal karşısında bir kurtuluş mücadelesi vermeleridir.

Bugün durduğumuz yerden seküler kaygılarla *"öyle şey olmaz"* dersek, bu, doğru bir saptama olmaz; çünkü Kuvayı Milliyeciler'in dini motivasyonu Hamas'tan daha güçlü ve ön plandaydı.

İki yapının da benzeyip benzememesinden önemlisi iki örgütün de tohumlarını toprağa serpen elin bir olması bu iki yapıyı da kardeş kılıyor.

İşgal henüz ortadan kalkmamışken Hamas ile ideolojik bir hesaplaşmaya gitmek ise Kuvayı Milliye'ye mücadele döneminde İstanbul hükümetinin eleştirilerinden farksızdır.

Kuvayı Milliye'ye yöneltilen eleştirilerin temelinde yapının bütün Osmanlı'yı temsil etmeyen fasıkların ve İttihatçıların yeni bir macerası olarak görülmesiydi.

Bugün Hamas için de tüm Filistin'i temsil etmediği ve İhvancılarn yeni bir macerası olarak eleştiri okların hedefine konması bir başka manidar noktadır.